

ANNALES

Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterranei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies
Series Historia et Sociologia, 27, 2017, 1

ANNALES

**Anali za istrske in mediteranske študije
Annali di Studi istriani e mediterraneei
Annals for Istrian and Mediterranean Studies**

Series Historia et Sociologia, 27, 2017, 1

ISSN 1408-5348

UDK 009

Letnik 27, leto 2017, številka 1

**UREDNIŠKI ODBOR/
COMITATO DI REDAZIONE/
BOARD OF EDITORS:**

Roderick Bailey (UK), Simona Bergoč, Furio Bianco (IT), Milan Bufon, Alexander Cherkasov (RUS), Lucija Čok, Lovorka Čoralić (HR), Darko Darovec, Goran Filipi (HR), Devan Jagodic (IT), Vesna Mikolič, Luciano Monzali (IT), Aleksej Kalc, Avgust Lešnik, John Martin (USA), Robert Matijašič (HR), Darja Mihelič, Edward Muir (USA), Vojislav Pavlović (SRB), Peter Pirker (AUT), Claudio Povoło (IT), Andrej Rahten, Vida Rožac Darovec, Mateja Sedmak, Lenart Škof, Marta Verginella, Tomislav Vignjević, Paolo Wulzer (IT), Salvator Žitko

**Glavni urednik/Redattore capo/
Editor in chief:**

Darko Darovec

**Odgovorni urednik/Redattore
responsabile/Responsible Editor:**

Salvator Žitko

Uredniki/Redattori/Editors:

Urška Lampe, Gorazd Bajc

Prevajalci/Traduttori/Translators:

Petra Berlot (it.)

**Oblikovalec/Progetto grafico/
Graphic design:**

Dušan Podgornik, Darko Darovec

Tisk/Stampa/Print:

Grafis trade d.o.o.

Založnik/Editore/Published by:

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko - Koper / Società storica del Litorale - Capodistria©

**Za založnika/Per Editore/
Publisher represented by:**

Salvator Žitko

**Sedež uredništva/Sede della redazione/
Address of Editorial Board:**SI-6000 Koper/Capodistria, Garibaldijeva/Via Garibaldi 18,
e-mail: annaleszdjp@gmail.com, **internet:** http://www.zdjp.si/

Redakcija te številke je bila zaključena 15. 3. 2017.

**Sofinancirajo/Supporto finanziario/
Financially supported by:**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Luka Koper, Mestna občina Koper

Annales - Series historia et sociologia izhaja štirikrat letno.

Maloprodajna cena tega zvezka je 11 EUR.

Naklada/Tiratura/Circulation: 300 izvodov/copie/copies

Revija *Annales, Series historia et sociologia* je vključena v naslednje podatkovne baze / *La rivista Annales, Series historia et sociologia è inserita nei seguenti data base* / *Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:* Thomson Reuters (USA): Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) in/and Current Contents / Arts & Humanities; IBZ, Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur (GER); Sociological Abstracts (USA); Referativnyi Zhurnal Viniti (RUS); European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS); Elsevier B. V.: SCOPUS (NL).

Vsi članki so v barvni verziji prosto dostopni na spletni strani: <http://www.zdjp.si>.*All articles are freely available in color via website <http://www.zdjp.si>.*

VSEBINA / INDICE GENERALE / CONTENTS

- Adi Bunyamin Zamzamin, Dahlan Ghani, Amir Aarieff Amir Hussin & Mohd Zaky Khairuddin:** Technological Advancement through Character Design: Darth Vader as Case Study 1
Lo sviluppo tecnologico tramite il design dei personaggi: Darth Vader come case study
Tehnološki napredek skozi oblikovanje filmskih in drugih likov: Darth Vader kot študija primera
- Pavel Jamnik, Petra Leben-Seljak, Borut Toškan, Matija Križnar, Stanislav Glažar, Bruno Blažina & Janez Bizjak:** Grobišče v Imenskem rovu / Rovu starih podpisov v Postojnski jami. So bili obiski Postojnske jame sredi 17. stoletja »turistični« ogledi grobišča? 11
La necropoli della galleria Imenski rov (Galleria dei nomi) / Rov starih podpisov (Galleria dei nomi antichi) delle Grotte di Postojna. Le visite delle Grotte di Postojna, risalenti alla metà del XVII secolo, possono essere interpretate come visite »turistiche« fatte alla necropoli?
Burial Ground in the Imenski rov (Passage of names) / Rov starih podpisov (Passage of Old Signatures) in Postojna cave. Did Visits of the Postojna Cave in the Middle of the 17th Century mean »Tourist« Visits of the Cemetery?
- Darja Mihelič:** Ekonomska privlačnost srednjeveškega Pirana za tuje doseljence 31
L'attrattività economica del Pirano medievale per gli immigranti esteri
The Economic Attractiveness of the Mediaeval Piran for Foreign Immigrants
- Miodarka Tepavčević:** Stefan Mitrov Ljubiša i Crna gora – povijesno-kulturne veze 41
Stefan Mitrov Ljubiša e il Montenegro – relazioni storico-culturali
Stefan Mitrov Ljubiša and Montenegro – historical and cultural bonds
- Michał Kopczyk:** Those Problematic Slavs. Silesia in the Eyes of a German Traveler (Case Study) 53
Quei slavi problematici. La Slesia negli occhi di un viaggiatore tedesco (uno studio di caso)
Ti problematični Slovani. Šlezija v očeh germanskega potnika (analiza primera)
- Boris Dorbić, Anita Pamuković & Milivoj Blažević:** Djelovanje kotarskog agronoma Vinka Anzulovića u edukaciji puka Šibenskog kotara iz biljne proizvodnje u razdoblju 1921–1940. 61
Le attività dell'agronomo principale del distretto Vinko Anzulović nell'educazione delle masse nel distretto di Sebenico sulla produzione delle piante durante il periodo tra 1921 e 1940
The Activities of the District Agronomist Vinko Anzulović in the Education of the Masses in Šibenik District on the Topic of Plant Production during the Period from 1921 to 1940
- Jasna Potočnik Topler:** Norman Mailer in Yugoslavia 81
Norman Mailer in Jugoslavia
Norman Mailer v Jugoslaviji
- Estera Cerar, Raša Urbas & Urška Stankovič**
Elesini: Razvoj informacijske infrastrukture v letih 1960–1991 s primeri iz slovenske tekstilne industrije 89
Sviluppo dell'infrastruttura informatica negli anni 1960–1991 con esempi dell'industria tessile slovena
Development of Information Infrastructure between 1960 and 1991 in Slovenian Textile Industry
- Anica Čuka, Lena Mirošević, Josip Faričić & Vera Graovac Matassi:** Phylloxera Revisited: The Spread of Grapevine Disease in Dalmatia and its Influence on Socio-economic Development and Agricultural Landscape 101
Fillossera: La diffusione della malattia della vite in Dalmazia e il suo effetto sullo sviluppo socio-economico e sul paesaggio agricolo
Filoksera (trtna uš): Širjenje trtne bolezni v Dalmaciji in njen vpliv na družbeno-gospodarski razvoj ter kmetijsko krajino
- Vera Graovac Matassi & Davor Relja:** Demografska dinamika na otoku Rabu od sredine 19. st. do danas 119
Dinamica demografica nell'isola di Rab dalla metà del XIX secolo ad oggi
Population Dynamics on Rab Island from mid-19th Century to the present

Darko Likar: An Architectural and Urban-planning Perspective on Cultivated Terraces in Northern Istria 131 <i>Terrazzamenti coltivati dell'Istria settentrionale in una prospettiva architettonica e urbanistica</i> <i>Arhitekturno-urbanistični pogled na kulturne terase na območju severne Istre</i>	POLEMIKA / POLEMICA / POLEMIC
Tanja Plešivčnik: Pomen estetskega doživljanja v skrbi za okolje 147 <i>L'importanza della visione estetica nella cura per l'ambiente</i> <i>Aesthetic Experience of the Environment and its Importance in Care for the Environment</i>	Stanko Flego, Lidija Rupel & Matej Župančič: Considerazioni su alcune cavità indagate da Raffaello Battaglia sul Carso triestino (discussione) 207
Mirela Müller: Educational Standards in the School Curriculum and the Role of the Mass Media. The Case of Croatia 159 <i>Standard educativi nel curriculum scolastico e il ruolo dei mass media. Il caso Croato</i> <i>Izobraževalni standardi v šolskem učnem načrtu in vloga množičnih medijev. Primer Hrvaške</i>	OCENE / RECENSIONI / REVIEWS
Aleksander Janež, Roberto Biloslavo & Armand Faganel: Sustainable Business Model: a Case Study of Fonda.si 175 <i>Modello di business sostenibile: Il caso di studio Fonda.si</i> <i>Model trajnostnega poslovanja: Študija primera Fonda.si</i>	Slaven Bertoša): Migracije prema Puli. Primjer austrijske Istre u novom vijeku (Dean Krmac) 209
Nada Poropat Jeletić: Italoфона dijasistemska raslojenost u hrvatskoj Istri: jezični i komunikacijski status, korpus i prestiž 191 <i>Stratificazione del diasistema italofono nell'Istria croata: status, corpus e prestigio linguistico e comunicativo</i> <i>Italophone Diasystem Stratification in the Croatian Istria: Linguistic and Communicative Status, Corpus and Prestige</i>	Christopher Duggan: Fascist Voices. An Intimate History of Mussolini's Italy (Matic Batič) 210
	Elvis Orbanić: Ignazio Gaetano de Buset: Visita spirituale del 1788 in Istria / Ignacije Kajetan Buzetski: Duhovna vizitacija iz 1788. godine u Istri (Ana Jenko) 212
	Salvator Žitko: Avstrijsko Primorje v vrtincu nacionalnih, političnih in ideoloških nasprotij v času ustavne dobe (1861–1914) (Branko Marušič) 214
	IN MEMORIAM
	Darko Likar (1952–2017) (Ljubo Lah) 218
	Kazalo k slikam na ovitku 210 <i>Indice delle foto di copertina</i> 210 <i>Index to images on the cover</i> 210
	Navodila avtorjem 221 <i>Istruzioni per gli autori</i> 223 <i>Instructions to authors</i> 225

IN MEMORIAM

Dr. DARKO LIKAR

(5. april 1952 – 26. februar 2017)

Nedavno smo se poslovili od znanega koprskega arhitekta in urbanista dr. Darka Likarja. Poznali smo ga kot navdušenca nad arhitekturo in kot zagovornika ohranjanja stavbne dediščine. Znan je bil tudi kot raziskovalec in odličen poznavalec prostora in arhitekture Koprskega primorja. Mnogi se ga bodo spominjali kot arhitekturnega snovalca Pomnika braniteljem slovenske zemlje na Cerju.

Darko Likar je bil rojen v Postojni in je živel pretežno v domači Žusterni. Leta 1971 je začel s študijem arhitekture na Univerzi v Ljubljani. Po diplomu leta 1977 je bil najprej zaposlen v podjetju Invest Biro Koper, kasneje pa na takratnem Zavodu za spomeniško varstvo v Piranu. Leta 1981 je sprejel povabilo na Fakulteto za arhitekturo. Za svoje strokovno delo na področju arhitekture in urbanizma je prejel nagrado »Zlato gnezdo 2008«.

Kot dolgoletni najožji pedagoški, raziskovalni in strokovni sodelavec prof. dr. Petra Fistra se je uveljavil na področju varstva in prenove arhitekturne dediščine

ter razvoja arhitekture. Sodeloval je pri razvijanju teorij in modelov revitalizacije historičnih mestnih in vaških jeder v Sloveniji.

Njegov pedagoški angažma na Fakulteti za arhitekturo Univerze v Ljubljani ni predstavljal zgolj vsakoletno vodenje vaj za študente in delo v seminarju, temveč tudi njegovo delo pri odmevnih in številnih delavnicah doma in v tujini, ki jih je pogosto zaključeval z javnimi razstavami in drugimi medijskimi dogodki promocije ohranjanja dediščine. V mednarodnem avditoriju, na primer na delavnicah v Faedisu in Atimisu v Furlaniji, je preizkusil svoje inovativne metodološke pristope k prenovi historičnih jeder in jih kasneje prenašal tudi v organizacijo poletnih šol v Sloveniji. Logatec, Čemšenik, Podkum, Šentgotard, Goče, Štanjel, Vipavski križ, Šmartno, Glem, Šmarje,... so kraji, kjer je dr. Darko Likar mentorsko vodil arhitekturne delavnice in na konkretnih primerih, skupaj s študenti in sodelavci, razvijal nova znanja o upravljanju z arhitekturno dediščino v prostoru. Bil je somentor številnim diplomantom in mentor študentu, ki je prejel študentsko Prešernovo nagrado Univerze v Ljubljani.

Med študenti je bil dr. Darko Likar priljubljen zlasti zato, ker je do njih imel vselej spoštljiv, odprt in iskren odnos. Skušal jih je navduševati, da bi bili sposobni

Darko Likar (avtor: Tadej Žugman)

prostor in arhitekturo videti in razumeti na načine, ki so jim bili do tedaj neznani. Vsako zadolžitev je sprejel odgovorno. Ni mu bilo vseeno ali so študentje uspešno opravili zastavljeno delo, ali so obtičali v svoji nevednosti in neorganiziranosti. Znal jim je svetovati in jih hkrati spodbujati na njegov poseben način: »daj, ... naredi to, saj bo šlo, ... poskusi, boš videl!« so bile običajno njegove besede spodbude. Tisti, ki smo ga ob poslušanju gledali v njegove iskriive sivomodre oči in hkrati opazovali njegovo govornico telesa, njegovo gestikulacijo, smo ga razumeli. Tisti, ki smo ga razumeli, smo ga tudi sprejemali. Nekaterim pa je ostajal nerazumljiv. Verjetno zato, ker so ga zgolj poslušali. Včasih je pogovorno temo lažje skiciral ali narisal, kot pa jo do potankosti z besedami razlagal. Bil je pač arhitekt!

Na znanstveno-raziskovalnem področju je njegov glavni dosežek disertacija, ki jo je dopolnil in publiciral z naslovom »Arhitekturni postinformacijski sistem: koncepti poseganja v prostor«. V veliki zmedbi z upravljanjem s prostorom v Sloveniji bo publikacija v prihodnosti zagotovo pridobivala na pomenu in aktualnosti. Na kompleksna vprašanja upravljanja s prostorom je v raziskavi ponudil ustrezne odgovore, ki na integralen način vzpostavljajo t. i. »arhitekturni informacijski sistem«. Nov predlog sistema je dr. Likar zasnoval na petih bazah, ki naj bi bile povezane v »skupno banko enotnega informacijskega sistema«. Zelo napredna ideja, ki prehitveva stvarnost in organizacijske zmožnosti države.

S skupino soavtorjev je dr. Darko Likar izdal monografijo »Sporočila prostora – ARHE. Arheologija – arhitektura«. V monografiji, ki jo je izdal Inštitut za arheologijo ZRC SAZU in jo je založila Založba ZRC SAZU, je objavil šest krajših prispevkov, ki obravnavajo različne tematike. Vsi prispevki se zaključujejo s t. i. »prostorskim pravilom« v smislu priporočila, na kakšen način izboljšati upravljanje oziroma oblikovanje prostora.

Na osnovi priporočil Sveta Evrope je med drugim vodil dva pomembna projekta celostne revitalizacije naselij v Sloveniji: leta 1999 čezmejni projekt Phare za revitalizacijo Štanjela, leta 2000 pa projekt za revitalizacijo historičnega jedra Kopra. Oba projekta sta bila zasnovana s prioriteto zaščite javnega interesa in ohranjanja dediščine. Pri obeh projektih so sodelovali najvidnejši domači in tudi tuji strokovnjaki. Oba projekta sta, žal, zastala. Ugotavljamo, da v Sloveniji še vedno nismo pripravljeni na izvajanje celovitih projektov in podlegamo parcialnim interesom, še zlasti interesom kapitala.

Pomembna je tudi obsežna serija raziskav prostora, ki ga je najbolje poznal – Primorske in Istre. Posebej odmevna je raziskava o odkrivanju ostankov nekdanjega notranjega mestnega obzidja v Kopru, s katero je dr. Darko Likar ponazoril skupne metode raziskovanja med dvema disciplinama – arhitekturo in arheologijo. S preliminarno raziskavo v Sabinijevi ulici je razkril in opozoril na arheološke ostaline in skoraj dokončno potrdil navedbe iz arhivskih dokumentov o obstoju

poznoantičnega ali zgodnjerednjeveškega obzidja v mestnem jedru Kopra.

Raziskovanje prostora, arhitekture in odkrivanje neznanega so bili njegova strast in ljubezen. Na arhitekturo je gledal kot na svojo boginjo. Resnično: kot na boginjo! Arhitekturo je doživljal in dojemal najprej čustveno – emocionalno, in šele nato razumsko – racionalno. Arhitektura »za vse čase« – razumljena kot »večna« in »prava« arhitektura – je bila zanj stalna inspiracija. Na modno in trendovsko arhitekturo je gledal nekoliko zviška in zadržano. Nikoli ga nista osvojili. Knjigi *Arhitektura perennis* (Stele, Trstenjak & Plečnik, 1941) in *Napori* (Stele & Plečnik, 1955) sta bili na njegovi polici kot sveto pismo. Od časa do časa ju je vzel v roke, da je lahko z mislimi odjadral k svoji muzi – boginji arhitekture.

V tem duhu gre razumeti tudi vse njegovo arhitekturne stvaritve. Kljub temu, da nikoli ni imel svojega arhitekturnega biroja, je za njim ostalo precej del: prenovljeni Tavčarjev dvorec na Visokem v Poljanski dolini je desetletja učinkoval kot zgled, po katerem so v celotni dolini začeli obnavljati domačije; serija prenovitvenih posegov na škofjeloškem gradu; prehod in stopnišče »Pekel« med obema trgoma v Škofji Loki; Cejkotova domačija na Gočah, ki smo jo skupaj z Matejo Kavčič in novim lastnikom obudili k življenju, in številna druga dela. Ampak, pomnik braniteljem slovenske zemlje na Cerju pa bo zagotovo ostal spomenik tudi njemu v spomin in slavo. Pobudnikom ideje – nekdanjim vodilnim v društvu TIGR – je s svojimi sodelavci na začetku volontersko pomagal zasnovati arhitekturo, ki bo »večna«. Slutil je, da bo to njegovo zadnje pomembnejše delo. Premišljeno in pedantno je snoval vsako podrobnost na stavbi in zelo ga je vznemirilo in osebno prizadelo, ko so že dorečene in izčiščene rešitve naknadno predrugačili ali jih površno izdelali. S ponosom je vselej poudarjal, da je mogočni pomnik skupni dosežek vseh, ki so se zanj trudili. Pred dobrim letom dni, na posvetu v Postojni, je imel zadnjo priložnost, da članom društva za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR Primorske razloži pomen in načrtovana sporočila pomnika.

Darko je imel izoblikovan strokovni in svetovni nazor in je bil v svojih stališčih trden in neomajen; ni se pustil zlahka prepričati v kaj nasprotnega. Ponuditi si mu moral prepričljive in oprijemljive argumente, da je sprejel drugačno razmišljanje in drugačno oceno. Sicer pa je bil Darko ranljiva oseba: krivice in stresne situacije je težko prenašal. Ni imel debele kože. Za delo je potreboval ustvarjalni mir, občutek zaželenosti in koristnosti. Nekaj, kar pravzaprav vsi potrebujemo v življenju in ob svojem delu.

Darko bi potreboval več pozornosti – zlasti v zadnjem obdobju, ko je ob svoji bolezni čutil stalno utrujenost, iztrošenost in odrinjenost na rob. Darko bo ostal v srcih tistih, ki smo ga razumeli in sprejeli!

Ljubo Lah